

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
РАДА ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

БАБИЧ РОМАН БОРИСОВИЧ

УДК: 630.6: 504.062

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ЛІСОВОГО
КОМПЛЕКСУ)

Спеціальність 08.08.01 – Економіка природокористування
і охорони навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Раді по вивченню продуктивних сил України Національної Академії наук України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
Коваль Ярослав Васильович,
Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України,
завідувач відділу проблем використання і охорони
лісових ресурсів.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Бистряков Ігор Костянтинович**, Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, завідувач відділу проблем використання і охорони земельних ресурсів;

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Леонець Володимир Олександрович, Державне підприємство “Головний науково–дослідний та проектний інститут землеустрою” Держкомітету земельних ресурсів України, завідувач відділу проблем землеустрою.

Провідна установа:

Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, відділ проблем лісового господарства та природокористування, м. Київ.

Захист відбудеться “14” лютого 2005 р. об 11⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.160.01 Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою 01032, м. Київ – 32, бульвар Тараса Шевченка, 60.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою: 01032, м. Київ – 32, бульвар Тараса Шевченка, 60.

Автореферат розісланий “13” січня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Бандур С.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Екологічні проблеми економічного розвитку нашої держави, належать до числа особливо актуальних, що вимагають невідкладного вирішення. В умовах переходу до ринкових відносин, приватизовані підприємства одержують практично повну фінансово-господарську самостійність і орієнтуються у своїй діяльності переважно на отримання швидкого прибутку, нерідко впливаючи негативно на навколишнє середовище. Погіршення екологічної ситуації стає особливо відчутним в умовах продовження кризового стану економіки.

Ріст забруднення навколишнього середовища, значні обсяги споживання природних ресурсів та недосконалість технологій виробництва значною мірою порушили самовідновлювальні механізми екосистем, знизили асиміляційний потенціал довкілля, що у свою чергу негативно відбилося на соціально-економічному розвитку суспільства. Залишаються низькими, через відсутність необхідних коштів, темпи лісовідновлення і лісорозведення, не виконуються заходи з інтенсифікації лісовирощування.

Ситуація потребує посилення уваги до вирішення проблем еколого-економічної безпеки, формування міжгалузевої політики з цього питання, обґрунтування напрямків збереження, використання та відтворення лісів на засадах сталого розвитку, визначених на конференціях ООН з навколишнього середовища (РІО-1992, РІО-92+5, РІО-95+10, Лісабон – 1998). За такого перебігу подій, важливого значення набуває розробка заходів з питань державного регулювання процесами використання природно-ресурсного потенціалу у поєднанні з ринковими механізмами. Вказане сприятиме переходу народногосподарських комплексів, галузей та регіонів на засади екологічно-збалансованого розвитку. Екологічні проблеми повинні складати важливу частку у сфері нових суспільних, виробничих (в тому числі лісових) відносин, поступової структурної перебудови лісового комплексу, визначати темпи й пропорції економічного зростання. Тому важливо всебічно і ретельно вивчити причинно-наслідкові зв'язки між економікою й екологією стосовно до окремих галузей лісового комплексу і його окремих виробництв.

Розробка наукової проблематики, пов'язаної з підвищенням ефективності охорони, відтворення і використання природоресурсного потенціалу в останні роки посилилася. В її вирішення внесли вклад:

– з питань природокористування: О.Ф. Балацкий, І.К. Бистряков, Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, С.І. Дорогунцов., Д.С. Добряк, А.С. Лисецький, Л.Г. Мельник, В.С. Міщенко, Л.Я. Новаковський, О.М. Паламарчук, М.В. Римар, В.М. Трегобчук, Ю.Ю. Туниця, В.С. Хачатуров, М.А. Хвесик та інші;

– з питань лісокористування: В.Д. Байтала, В.С. Бондар, М.М. Ведмідь, С.А. Генсірук, Я.Я. Дяченко, М.В. Колісниченко, Я.В. Коваль, П.І. Лакида, Е.В.

Мішенін, П.С. Погребняк, В.І. Пила, В.І. Самоплавський, А.А. Строчинський, І.М. Синякевич, І.В. Туркевич та інші.

Аналіз літературних джерел виявив, що незважаючи на чисельність досліджень, еколого–економічний механізм регулювання екологізації виробництва недостатньо досліджено. Постає питання щодо необхідності формування принципово нової державної політики виходячи з пріоритетів і цілей екологічно-збалансованого (сталого) соціально-економічного розвитку. В основу такої політики України слід покласти вимогу обов'язкового дотримання екологічної безпеки життєдіяльності людини і природних (лісових) екосистем на основі екологізації суспільного виробництва. Тому її реалізація об'єктивно вимагає відповідного регулювання комплексного процесу екологізації виробництва, усієї господарської діяльності суспільства з урахуванням фактора екологічної безпеки.

Найважливішою соціально-економічною, екологічною і лісогосподарською проблемою є раціональне й ефективне використання лісового фонду з урахуванням стану навколишнього природного середовища і більш повної реалізації природоохоронних функцій лісових ресурсів відповідно до просторово-часових закономірностей природних екосистем.

Умови перехідної економіки по новому ставить питання щодо функцій управління лісами і лісогосподарським виробництвом, забезпечення комплексного збалансованого використання і відтворення лісових ресурсів, удосконалення організаційно-економічного механізму в сфері лісового господарства, підвищення частки лісових ресурсів в природо-ресурсному потенціалі та національному багатстві країни.

Актуальність і значення системного вирішення проблем з еколого-економічної оцінки ефективності використання і охорони лісових ресурсів обумовили вибір теми дисертації, визначили мету, структуру та зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення і висновки досліджень безпосередньо пов'язані з тематикою науково-дослідних робіт РВПС НАН України, зокрема з темами: 3.1.5.85. – “Схема (Прогноз) розвитку і розміщення продуктивних сил регіонів (областей) України до 2015 року” (номер держреєстрації 0100V000657), в межах якої автором здійснено оцінку лісоресурсного потенціалу Центрального економічного регіону, визначено ефективність його використання і відтворення; 3.1.5.64. – “Проблеми сталого розвитку; основні напрями структурних трансформацій в економіці України” (номер держреєстрації 0101V007882), при виконанні якої автором розроблено пропозиції, щодо реформування власнісного статусу на лісові ресурси і переходу лісового господарства України на засади сталого розвитку; 3.1.5.77. – “Проблеми формування збалансованого

лісокористування в системі сталого розвитку економіки” (номер держреєстрації 0101V007869), в межах якої автором розроблено пропозиції зі стратегії сталого розвитку лісоресурсної сфери; 3.1.5.63. – “Схема (Прогноз) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів на тривалу перспективу” (номер держреєстрації 0100V000657) – дисертантом розроблено пропозиції з питань відтворення лісових ресурсів та їх використання.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення методологічних основ щодо формування еколого-економічного механізму регулювання екологізації виробництва в сфері лісового комплексу, використання та відтворення лісових ресурсів, розробка основних напрямків з питань трансформації лісоресурсної сфери.

Для досягнення цієї мети розв'язувалися такі основні задачі:

- поглиблення теоретико–методологічних засад екологізації виробництва;
- розкриття місця, сутності та змісту “екологізації виробництва”;
- формування системи індикаторів та показників екологічно–орієнтованого розвитку;
- розробка основних напрямків екологізації виробничих процесів стосовно до лісопромислового комплексу;
- відпрацювання концептуальних засад щодо реформування організаційно-економічного механізму регулювання процесами охорони, відтворення і використання лісових ресурсів;
- удосконалення методичного інструментарію щодо формування еколого-економічного механізму у сфері лісу і лісових ресурсів;
- обґрунтування основних напрямків екологічно орієнтованої лісової політики за умов ринкової системи господарювання.

Об'єктом дослідження є процеси формування організаційно-економічного механізму регулювання екологізації у сфері лісового комплексу за умов його переходу на ринкові засади господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних засад формування еколого-економічного механізму на прикладі лісового комплексу України.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження стали класичні положення сучасної економічної теорії, економіки природокористування, регіональної економіки, теорії управління, економічної теорії сталого розвитку. Для досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі в основному застосовувалися такі методи і прийоми: системного підходу – при формуванні організаційно-економічного механізму у сфері лісового комплексу; причинно-наслідкових зв'язків – для дослідження сутності, змісту та визначення складової лісу як природно-ресурсної системи; порівняльного і факторного

аналізу – для оцінки системи показників еколого-орієнтованого розвитку лісоресурсної сфери; економіко-статистичних групувань – для аналізу сучасного стану підприємств лісового комплексу та оцінки їх реформування; наукової абстракції і теорії сталого розвитку – при розробці і обґрунтуванні структурної трансформації лісоресурсної сфери в умовах перехідного періоду економіки тощо.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі і нормативно-правові акти України з питань лісокористування, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних авторів, опубліковані в періодичних виданнях, інформаційні та матеріали статистичної звітності, інформація з Інтернету.

Наукова новизна одержаних результатів. Науковою новизною відзначаються такі теоретичні та методологічні результати дисертаційного дослідження:

- поглиблено теоретико-методологічні засади екологізації виробництва, які на відміну від існуючих, розглядаються як цілісна екологічно і економічно збалансована система на стадії формування ринкових відносин сталого розвитку;

- розкрито зміст поняття “екологізація виробництва”, як складову екологічно орієнтованого розвитку, показано її місце в загальній системі лісогосподарського і лісопромислового комплексів стосовно до вимог ринкової економіки;

- доповнено систему лісівничо-таксаційних індикаторів і показників екологічно-орієнтованого розвитку, за рахунок введення параметрів екологічного спрямування (виробництво кисню, фітонцидів тощо), використання яких сприятиме успішній реалізації лісової політики у контексті сталого розвитку;

- обґрунтовано пріоритетні напрямки ведення лісового господарства, що спрямовані на забезпечення підвищення стійкості лісових екосистем до негативних факторів середовища – зростаючого антропогенного навантаження, зміни клімату, нарощування лісоресурсного потенціалу, задоволення потреб у ресурсах деревини та інших корисностях лісу, збереження і відтворення біорізноманіття, поліпшення екологічної ситуації;

- дано авторське визначення "екологізація виробничих процесів в галузі лісового комплексу", що представляє собою низку заходів, спрямованих на удосконалення виробничих процесів на основі науково-обґрунтованого формування економіко-правового поля, узгодження економічних і лісівничих інтересів, подолання суперечностей у сфері використання, охорони і відтворення лісових ресурсів та економічної відповідальності за нанесення шкоди лісам і навколишньому середовищу в результаті неефективного використання

лісоресурсного потенціалу;

- сформульовано основні напрямки екологізації лісогосподарського виробництва, що забезпечуватимуть збереження лісових екосистем, підвищення їх соціально-екологічної ролі, покращення природного лісовідновлення та визначення пріоритетності екологічних функцій лісових насаджень над економічними;

- запропоновано і обгрунтовано механізм формування економіко-правової відповідальності у сфері лісокористування і лісовирощування, який порівняно з наявним враховує покарання за наслідки нераціонального лісокористування і лісовідновлення, що негативно відбивається на еколого-економічних та соціальних інтересах;

- обгрунтовано шляхи реформування управління лісовим господарством, що порівняно з наявними, дозволяє розмежувати функції управління лісами і лісогосподарським виробництвом у відповідності з ринковими умовами господарювання.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, мають важливе практичне значення щодо обгрунтування системи формування господарсько-економічного механізму в сфері використання і відтворення лісових ресурсів, екологізації виробництва в контексті сталого розвитку, удосконалення управління лісами і лісогосподарським виробництвом, поліпшення навколишнього середовища.

Результати дисертаційного дослідження використані Радою по вивченню продуктивних сил України НАН України при виконанні науково-дослідних робіт (довідка № 25/431–21–4, від 01.07.2004 р.). Матеріали дисертації використані професорсько-викладацьким складом кафедри – "Менеджмент лісового господарства" Навчально-наукового інституту лісового і лісопаркового господарства Національного аграрного університету у навчальному процесі та знайшли своє відображення в науково-дослідних роботах, темах та планах Інституту (довідка № 34–5700, від 06.05.2004 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору і є її науковим доробком.

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій розв'язане важливе наукове завдання – розроблено методологічні, методичні та практичні підходи до удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання екологізації виробництва лісового комплексу України, підвищення ефективності використання лісових ресурсів їх охорони і розширеного відтворення як передумови переходу лісового господарства на засади сталого розвитку та ринкові форми господарювання.

Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використано лише ті ідеї, які належать особисто дисертанту.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження доповідалися і обговорювалися на міжнародних і республіканських конференціях, зокрема на:

- міжнародній науково-практичній конференції “Регіональні проблеми розвитку агропромислового комплексу України: стан і перспективи вирішення” (м. Київ, 15-17 лютого 2000 р.)
- міжнародній науковій конференції “Власнісний статус і проблеми раціонального використання земель” (м. Київ, 29-31 травня 2000 р.);
- міжнародній науково-технічній конференції “Екологія й здоров'я людини. Охорона водного і повітряного басейнів. Утилізація відходів” (м. Щелкіно, АР Крим, 12-16 червня 2000 р.);
- конференції молодих вчених-ботаніків України “Актуальні проблеми ботаніки та екології” (м. Чернігів – м. Седнів, 13-16 вересня 2000 р.);
- міжнародній науково-практичній конференції по управлінню відходами “Техноресурс-2000. Економіка природокористування і охорони довкілля” (м. Київ, 17-20 жовтня 2000 р.);
- міжнародній конференції присвяченій Міжнародному року гір “Гори і люди (у контексті сталого розвитку)” (м. Рахів, 14-18 жовтня 2002 р.);
- міжнародній науковій конференції “Теорія і методи оцінювання, оптимізації використання та відтворення земельних ресурсів” (м. Київ, 11-14 листопада 2002 р.);
- міжнародній науково-практичній конференції “Внесок академіка В.І. Вернадського в дослідження проблем розвитку і розміщення продуктивних сил” (м. Київ 12-13 березня 2003 р.);

Публікації. Основні положення дисертації опубліковані у 28 наукових працях загальним обсягом 11,0 друк. арк., з них 18 (8,5 д.а.) є особистим доробком автора. Серед наукових праць 9 видано у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Результати дослідження викладено на 185 стор. комп'ютерного тексту, містить 10 таблиць та 5 рисунків. Із загальної кількості таблиць та рисунків вісім займають всю площу сторінки. Список використаних джерел (190 найменувань) викладений на 16 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретичні основи екологізації виробництва” визначено сутність лісового комплексу, його функціональну структуру, викладено методологічні засади екологізації виробництва, розглядаючи даний процес як еколого–економічну збалансовану систему на стадії формування ринкових відносин, виходячи із засад сталого розвитку. Окреслена кризова ситуація комплексу, виявлено їх основні чинники якими є: затратний характер виробництва; економічна незацікавленість підприємств здійснення природоохоронної діяльності; відомчий поресурсний підхід до охорони навколишнього середовища, застарілість технологій; низький рівень екологічної культури й освіти.

Значні обсяги споживання природних (лісових) ресурсів на фоні забруднення навколишнього середовища та недосконалості технологічних процесів виробництва в галузі деструктивно вплинули на екологічну ситуацію значною мірою порушили самовідновлювальні механізми екосистем, знизили асиміляційний потенціал природи, що у свою чергу негативно відбивається на соціально–економічному розвитку. За ступенем забруднення й деградації навколишнього середовища Україна посідає одно з перших місць серед пострадянських країн.

Для підтримки екологічної рівноваги, запобігання і компенсації негативних наслідків забруднення, країна змушена відволікати від продуктивного використання матеріальні, фінансові і трудові ресурси. За часів планової економіки на такі цілі витрачалося біля 1,3% ВВП, зараз значно менше. Для ефективного вирішення екологічних проблем необхідно збільшення цієї частки, мінімум у 3–4 рази.

Розкрито зміст поняття “екологізація виробництва” стосовно до лісового комплексу, що в загальному вигляді слід розуміти як систему видів діяльності його галузевих структур, що забезпечують зниження негативного впливу виробництва і запобігання порушення екологічної рівноваги природного середовища.

Екологізація лісгосподарського виробництва може здійснюватися на основі раціоналізації лісгосподарської діяльності, що спрямована на вдосконалення технологічних процесів у лісокультурному виробництві, на рубках догляду за лісом, рубках головного користування тощо.

На рівні підприємства лісопромислового спрямування екологізація виробництва передбачає:

- екологізацію лісопродукції, тобто розробку таких її видів, при використанні яких завдається мінімальна шкода навколишньому середовищу;
- екологізацію технології виробництва продукції, розробку і впровадження безвідходних, маловідходних технологій, засобів автоматизації, вимірів і контролю.

Екологізація лісового комплексу, як зазначається в роботі не здійснюватиметься без розробки і впровадження ефективного економічного механізму, основними важелями якого є: фінанси, плата за ресурси, плата за відшкодування збитків за забруднення, науково обгрутовані нормативи лісокористування, стимулювання лісоохоронних заходів і т.п.

Екологізація лісового господарства не реалізовуватиметься без врахування специфічних особливостей галузі, якісних параметрів продукції, що продукує ліс, без визначення і проведення пріоритетних напрямків лісової політики і ефективної структури економічних інструментів.

Складовою частиною механізму екологізації лісового комплексу є розробка системи необхідних індикаторів і показників, узгоджених з існуючою в країні системою статистичної звітності та міжнародними аналогами. Виконання міжнародних вимог щодо впровадження інтегрованих індикаторів та показників екорозвитку і стану навколишнього середовища у Національні плани дій є необхідною передумовою інтеграції України у Європейське співтовариство. Виходячи з цього, головним завданням питання слід вважати:

- аналіз наявної системи статистичної звітності екологічних показників, які використовуються в Україні для прогнозних, моніторингових оцінок антропогенного впливу на навколишнє середовище;
- доповнення наявних індикаторів екорозвитку і навколишнього середовища екологічними індикаторами (показниками), які використовуються у світовій практиці;
- впровадження нових інтегрованих показників, які обумовлюють стан природних ресурсів у сучасних умовах соціально–економічного розвитку.

Інтегровані показники стосовно до лісового комплексу відіграють роль цільових постанов щодо застосування різних механізмів впровадження лісової політики та визначають напрямки реалізації програми дій щодо оптимізації лісистості території, лісгосподарської діяльності і деревообробки на засадах екологічно–збалансованого розвитку.

Для успішної реалізації лісової політики у контексті екологічно–збалансованого розвитку, лісівничо–таксаційні індикатори повинні відповідати наступним характеристикам:

- бути адресними і адаптованими до вимог ринкової системи господарювання і сталого розвитку;
- співвідноситись із загальними цілями лісової політики і соціально–економічного розвитку держави;
- мати високу ступінь агрегованості, комплексності, використовуватися на регіональному, державному і міждержавному рівнях.

Узагальнюючі показники включають: потреби суспільства в лісистості території в регіональному розрізі; потребу народного господарства в лісоматеріалах; виробництво основних видів промислової продукції. Показники

ресурсного забезпечення включають: ресурси деревини (власного виробництва і по завозу); баланс основних промислово–виробничих фондів; обсяги капітальних витрати; чисельність промислово–виробничого потенціалу. У цілому систему індикаторів і показників лісового комплексу можна розглядувати на такі рівні: комплексні, галузеві та інфраструктурні.

У другому розділі “Аналіз і оцінка тенденцій розвитку лісового комплексу” досліджено структурно–динамічні характеристики лісоресурсного і лісовиробничого потенціалів, дана інтерпретація даних термінів і авторське визначення. Під лісоресурсним потенціалом слід розуміти площі і запаси лісових насаджень, які використовуються або придатні для лісоексплуатації, а також господарсько можливі для використання ресурси побічної продукції, екологічні і соціальні функції лісу, що безпосередньо впливають на підвищення ефективності суспільного виробництва і на НС. Вказане визначення виступає в якості узагальнюючого показника, що характеризує ресурси нагромадження галузі.

Виробничо–ресурсний потенціал лісогосподарського виробництва трактується як: джерела, можливості, засоби, ресурси (сировинні, матеріальні, технічні, фінансові, економічні, трудові тощо), які є в наявності і можуть бути використані для соціально–економічного розвитку.

Основою розвитку лісового комплексу виділяється лісове господарство як база деревообробної целюлозно–паперової промисловості, соціальної сфери і поліпшення екологічної ситуації. За площею лісів, запасами деревини та лісистістю території Україна відноситься до лісодефіцитних країн Європи. Втім, важко переоцінити значення лісів у соціально–екологічному розвитку; про що свідчать дані їх використання в різних галузях економіки.

Пріоритетними напрямками ведення лісового господарства, як важливої складової лісового комплексу слід вважати: підвищення продуктивності і біологічної стійкості лісових екосистем до негативних факторів середовища, зміни клімату і зростаючого антропогенного навантаження; раціональне невиснажливе лісокористування і розширене відтворення лісів з метою задоволення потреби в ресурсах деревини та інших корисностях лісу; збереження біологічного різноманіття лісових екосистем.

Спад виробництва деревообробної і целюлозно–паперової промисловості уповільнився, а починаючи з 1997 р. дана галузі увійшли у фазу стабілізації. З 1994 р. відмічається реальне пожвавлення і зростання виробництва, істотним фактором якого є поліпшення кон’юнктури ринку і підвищення попиту на продукцію галузі, розвиток підприємництва і часткове зміцнення фінансового стану підприємств. За підсумками 1998–2002 рр. зростання виробництва продукції склало – 83%, а її випуск у 2002 році на 44% перевищив рівень 1995р.

Продукція деревообробної і целюлозно–паперової промисловості відзначається високою матеріаломісткістю. У структурі її собівартості

матеріальні витрати досягають 70% усіх витрат. Це – сировина й напівфабрикати, матеріали, паливно–енергетичні ресурси тощо.

У деревообробній і целюлозно–паперовій промисловості, як найбільш підготовлених галузей до ринкової системи господарювання, за останні роки відбулися докорінні зміни у відносинах власності. В 2002 р. на підприємствах колективної форми власності вироблено 89,8% всієї продукції галузі, в тому числі 66,8% – на підприємствах акціонерних товариств і лише 3,2% – на державних підприємствах.

Серед основних факторів, що зумовлюють необхідність перегляду існуючих принципів управління економікою лісового комплексу слід віднести, перш за все, кардинальну зміну економічних відносин з іншими країнами, насамперед з Росією як основним постачальником лісосировинних ресурсів в минулому. Крім того необхідно переглянути національні методи лісгосподарської діяльності, виходячи з реальних фінансово–економічних, матеріально–технічних і ресурсних можливостей галузі і економіки країни взагалі. Певним внеском в підвищення ефективності галузі може бути ресурсозбереження на основі впровадження науково–технічного прогресу, раціоналізації господарських зв'язків галузей комплексу, посилення режиму економії. Шляхи вирішення проблеми різноманітні. На перший план виступають задачі одержання більшої кількості кінцевої продукції з одиниці заготовленої сировини. До числа основних напрямків ресурсозбереження слід віднести: впровадження прогресивних технологій в лісовирощуванні, поліпшення заготівлі деревини, збору і утилізації лісових відходів, скорочення втрати деревини при транспортуванні, збереженні, споживанні.

В умовах затяжної соціально–економічної кризи, яка захопила і лісовий сектор економіки, одно з важливих місць займає проблема екологізації виробництва, основні завдання якої можна визначити на підставі:

- розкриття тенденцій і пропорцій економічного розвитку виробництва, зокрема лісоохоронної (екологічної) діяльності підприємств галузі;
- визначення ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів у взаємозв'язку з екологічними витратами і факторами виробництва;
- розробка і обґрунтування необхідних державних (організаційно–адміністративних) і ринково–орієнтованих заходів регулювання у сфері виробництва, лісового сектора економіки.

Виходячи зі сказаного виникає потреба ранжування підприємств на основі порівняльної оцінки їх екологізації виробництва, що дозволяє обґрунтувати черговість тих чи інших економічних і фінансових важелів і стимулів по розглянутій сукупності об'єктів екологічного регулювання:

- надання субсидій і дотацій на лісозахисні заходи; встановлення обсягу державного фінансування виробництва;

- позики і кредити по низьких відсотках, гарантії по банківських позиках;
- пільги по екологічних податках і платежах за лісокористування;
- надання режиму прискореної амортизації основних фондів;
- регулювання обсягу екологічного небезпечного виробництва.

Регулювання екологічності виробництва в ЛК можна проводити за напрямками: економічне і фінансове регулювання, екологічно-орієнтована приватизація, екологічна експертиза і страхування, екологічний моніторинг, участь громадськості у вирішенні екологічних проблем тощо. В роботі детально розглядаються всі вказані напрямки.

Суттєві доповнення в роботі є з питань стратегічного планування екологізації виробництва лісового комплексу. З цього питання викладено основні положення планування на рівні підприємства, сформульовано його завдання, конкретні шляхи екологізації виробництва, механізм (порядок) реалізації еколого-стратегічного планування, викладено методологічні принципи комплексної еколого-економічної оцінки виробництва та лісогосподарської діяльності.

Третій розділ “Удосконалення регулювання екологізації виробництва у сфері лісового комплексу” викладено напрямки модернізації лісового сектору економіки, розроблено економіко-правові і організаційні засади щодо економічного зростання комплексу, його якісного розвитку і переходу на ринкові засади господарювання. Уточнено концептуальні підходи до формування ефективного механізму економічної відповідальності у сфері використання лісових ресурсів, що дасть можливість практичного застосування його у лісогосподарській діяльності в цілому. Це насамперед пов’язано з наданням суб’єктам галузі самостійності у відповідності з чинним законодавством про власність, приватизацію, підприємництво, оренду тощо. Ці правові акти, регулюючи різні аспекти та сфери соціально-економічних та правових відносин на ринкових засадах, радикально змінять становище суб’єктів господарювання та юридичну правомочність лісоволодільців (лісокористувачів), регулюючи процеси користування та відтворення лісових ресурсів стосовно до ринкових відносин.

Важливим у контексті регулювання екологізації в сфері лісового комплексу, як наголошується в дисертації, є вирішення проблеми оптимального поєднання ринкових механізмів та заходів державного регулювання раціонального використання лісових ресурсів, що сприятиме гармонізації лісоохоронних відносин та сталому еколого-економічному розвитку народногосподарських комплексів і галузей в цілому. Державна структура управління лісами у ринкових умовах має забезпечити ефективну форму збереження, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів з урахуванням економічних і екологічних факторів.

Становлення організаційно–економіко–правового механізму відповідальності пов’язано, як відзначається в роботі з виконанням ним певних функцій відповідальності, основними з яких є: регулююча, стимулююча, запобіжно–виховна (превентивна), компенсаційна, санкціонуюча, контрольна, оціночна та екологічна однак, у практичних цілях найчастіше використовуються чотири функції, це: стимулююча, компенсаційна, запобіжна і контрольна. В дисертації наведена коротка характеристика всіх функцій економіко–правової відповідальності, що активно впливають на поведінку господарюючих суб’єктів функціонування еколого–економічних відносин.

В контексті загальної екологічної політики сформульована стратегія раціонального лісокористування, основні складові якої для їх кращого усвідомлення представлені таким чином:

- формування адекватного понятійного апарату;
- оптимізація об’єкта як бази лісокористування;
- формулювання ефективного фінансово–економічного механізму;
- удосконалення нормативно–правової бази;
- організація управління лісами і лісогосподарським виробництвом;
- поліпшення техніко–технологічного забезпечення лісового господарства;
- узгодження розвитку лісокористування з пріоритетами соціально–економічної політики.

Наведена детальна оцінка кожної складової екологічної політики раціонального лісокористування. Зазначимо, що термін “раціональне лісокористування” означає безперервний процес експлуатації лісових насаджень їх своєчасне відновлення, належне збереження і охорону для формування майбутньої лісосировинної бази, за умови виконання існуючих принципів лісокористування, основними з яких є: безперервність, комплексність, ефективність, оптимальність.

В роботі викладено своє бачення щодо необхідності реструктуризації лісового фонду України, основними складовими якого можуть бути: фонд державних, комунальних і недержавних лісів (лісоволодіння територіальних громад, фермерів, колективних пайових господарств; державний (недержавний) фонд заліснення з наданням права власності а самостійне ведення лісового господарства під контролем держави, що представляє національні інтереси.

Сформульовано пропозиції щодо налагодження ефективного фінансово–економічного механізму на основі удосконалення плати і платежів за лісокористування, нормативно–правові бази, що можуть бути використані для розробки нової редакції Лісового Кодексу України. Зроблено внесок щодо поліпшення техніко–технологічного забезпечення лісового господарства та удосконалення структури управління лісами і лісогосподарським виробництвом.

Економічне зростання лісового комплексу унеможлиблюється і без модернізації лісовиробничої компоненти. В дисертації підкреслюється, що поліпшення становища в цій сфері можливе за умови технічного переозброєння виробництва і удосконалення його структури. В найближчі роки, враховуючи гостру нестачу інвестицій, основну увагу слід спрямувати на проведення реконструкції, модернізації і розширення перспективних підприємств, застосування на їх базі новітніх технологій, насамперед з метою підвищення продуктивності праці, поліпшення якості виробів, ресурсозбереження, зменшення матеріало– і енергоємності продукції. За наявності інвестицій доцільно розпочати будівництво нових підприємств, в першу чергу, відповідно до вимог структурної перебудови галузі, заводів, з виробництва целюлози та інших напівфабрикатів, дефіцит яких гальмує зростання випуску паперу і картону, а також виробництва деревних вкрай необхідних для меблевої та багатьох інших галузей промисловості і будівництва, продукція яких здатна найбільш повно забезпечити потреби внутрішнього ринку і збільшити експортні можливості. Крім того, удосконалення структури виробництва сприятиме економічному і раціональному використанню лісосировинних ресурсів і на цій основі скороченню імпорту лісоматеріалів.

Особливе значення для якісного економічного зростання матиме розширення асортименту і споживчих властивостей галузевої продукції, збільшення виробництва імпортозамінюючої продукції, зміцнення експортного потенціалу, поліпшення структури експортних товарів, в якій зараз переважають необроблена деревина та пиломатеріали. З цією метою слід розширити коло підприємств і спеціалізованих цехів для переорієнтації виробництва на випуск високоякісних експортних товарів, передбачивши оснащення їх сучасним устаткуванням.

Експорт продукції є основним джерелом коштів для переоснащення і нового будівництва підприємств, підвищення якісних темпів економічного зростання галузі на основі інноваційної діяльності. Адже виробництво конкурентоспроможної продукції вимагає безперервного інноваційного процесу: впровадження нових науково–технічних розробок, придбання нововведень за кордоном, введення в дію сучасних механізмів і автоматизованих технологічних ліній і дільниць, гнучких виробничих модулів і систем, застосування нових видів продукції тощо.

Разом з тим, з метою збільшення виробництва продукції і підтримки власного товаровиробника необхідно на державному рівні обмежити імпорт товарів деревообробної промисловості встановлення певних квот та підвищенням ввізного мита. Ввозити з–за кордону доцільно лише деревну сировину і товари критичного імпорту.

Головна умова модернізації галузі – ефективна податкова система, достатні обсяги інвестування, державне регулювання інвестиційного і

стимулювання інноваційного процесів, державний захист вітчизняного виробника.

В роботі детально висвітлені питання, що стосуються модернізації всіх основоположних структур комплексу – деревообробної промисловості, лісопильного, фанерного виробництва, виробництва деревних плит, меблів, целюлозно–паперової промисловості. Ціль модернізації – зростання обсягів і ефективності виробництва.

Підвищення ефективності використання і відтворення лісових ресурсів вимагає подальшого поглиблення концентрації, спеціалізації і кооперації виробництва як важливих факторів екологізації структур комплексу. Резерви в цьому плані ще не повністю використані. Необхідно направити зусилля на розробку науково–обґрунтованих нормативів концентрації, спеціалізації і кооперації виробництва стосовно до нових форм господарювання та встановлення на їх основі оптимальної ринково орієнтованої структури лісового комплексу. Підприємницькі структури, які зараз функціонують є вкрай неефективними.

Однак, на часі рівень концентрації і спеціалізації окремих виробничих структур комплексу суттєво знизився, що стало причиною необдуманого, злочинної приватизації, недостатньо ефективного виробництва, матеріальних ресурсів, робочої сили і інших факторів, обумовлюючих оптимальне функціонування лісового комплексу. Ринкові умови господарювання обумовили формування нових форм концентрації для спеціалізації виробництва, а також їх кооперування. Це здійснюється на основі організації різного роду об'єднань, корпорацій, концернів тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведені теоретичні узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявляється у розробці методологічних засад і методичних положень щодо організаційно–економічного механізму регулювання екологізації виробництва. Екологізація виробництва у сфері функціонування лісового комплексу обумовлює необхідність формування екологічно спрямованого економічного механізму раціонального використання, збереження та відтворення лісових ресурсів, охорони навколишнього середовища. Головні наукові та практичні результати роботи такі:

1. Радикальна економічна модернізація України передбачає нові можливості для гармонізації економічних і екологічних складових продуктивних сил, що визначено проектом Концепції сталого розвитку України, яка була розроблена у відповідності до рекомендацій конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (Ріо – 92). Україна має свої специфічні проблеми, що вимагають розв'язання та свої власні можливості щодо їх реалізації.

2. Перехід до сталого розвитку потребує формування Національної програми та плану дій з питань охорони навколишнього середовища, розробки та реалізації основних напрямків екологічної політики, нових підходів до вироблення соціально-економічної стратегії держави та відповідної екологічної свідомості суспільства. Критерії та індикатори екологічного стану є універсальними орієнтирами на шляху формування політичних рішень, економічних механізмів та державного регулювання якісним станом навколишнього природного середовища в узгодженні з соціально-економічними проблемами держави.

3. У контексті проблем розвитку важливе місце займає екологізація лісового господарства, на основі врахування якої забезпечуватиметься вирішення проблем підвищення ефективності розвитку й розміщення лісгосподарського виробництва. Основні напрямки екологізації галузі повинні включати: збереження лісів, підвищення їх соціально-екологічної ролі; сприяння природному лісовідновленню; забезпечення пріоритету екологічних функцій лісових насаджень над економічними; розробку системи критеріїв та індикаторів управління лісами і лісгосподарським виробництвом.

4. Важливим завданням переходу галузі на засади сталого екобезпечного розвитку є формування системи екологічно орієнтованих показників на основі аналізу статистичної звітності, моніторингових оцінок антропогенного впливу на довкілля, впровадження нових інтегрованих показників, які обумовлюють стан природних ресурсів у сучасних умовах соціально-економічного розвитку.

5. Для успішної реалізації лісової політики в контексті сталого розвитку, лісівничо-таксаційні показники повинні відповідати таким характеристикам: бути адресними і адаптованими до конкретних цілей; співвідноситись із загальними цілями лісової політики держави; мати високу ступінь агрегованості та комплексності.

6. Пріоритетними напрямками ведення лісового господарства, як важливої складової лісового комплексу слід вважати: збереження біологічного різноманіття лісових екосистем; підвищення стійкості лісових екосистем до негативних факторів середовища зміни клімату і зростаючого антропогенного навантаження; раціональне невиснажливе лісокористування, з метою задоволення потреби в ресурсах деревини та інших корисностях лісу.

7. Регулювання екологічності виробництва можна проводити за наступними напрямками: економічне регулювання, фінансове регулювання, екологізація приватизації, екологічна експертиза, екологічне страхування, екологічний моніторинг, участь громадськості у вирішенні екологічних проблем тощо.

8. Перехід лісового сектору економіки до цивілізованих ринкових відносин, як правило, визначається певним рівнем вирішення еколого-економічних завдань, формуванням механізму економіко-правової

відповідальності у сфері лісокористування і лісовирощування. Тільки за умови збереження лісоресурсного потенціалу, можливо гарантувати подальший економічний прогрес у галузі. У цьому контексті ліси мають задовольняти потреби лісопереробних підприємств, будівельних організацій, народу країни.

9. Стратегія галузі полягає у тому, щоб у перспективі випускати достатню кількість якісної продукції і забезпечити, насамперед, внутрішні потреби, потіснивши постійних зарубіжних виробників, що зараз контролюють вітчизняний ринок, зокрема целюлозно–паперової та меблевої продукції. Це саме стосується і ряду товарів деревообробної промисловості.

10. Створення істинно ринкових відносин у сфері лісового господарства вимагає приведення існуючої форми плати за лісові ресурси, що використовуються у відповідність до вимог цивільного законодавства, коли плата за ресурси формується за результатами угоди купівлі-продажу з урахуванням попиту і пропозиції, як це прийнято у цивілізованих країнах.

11. Пріоритетними напрямками лісоресурсної стратегії в контексті сталого розвитку економіки є: ресурсна і соціально-екологічна збалансованість у сфері лісокористування; підвищення ефективності лісовідтворювального процесу; сертифікація лісів, їх захист від шкідників, хвороб і пожеж; повернення забруднених лісів радіонуклідами в господарський обіг; збереження та підвищення екологічних функцій лісу в процесі їх використання.

12. Управління лісами, незалежно від форм їх власності і господарювання, має здійснюватися державними органами влади. Це обумовлюється не потребами вирішення задач ситуативно тактичного характеру, а програмно-стратегічного, оскільки значення лісу виходить за межі галузевої сфери, набуває територіального міжвідомчого характеру, тобто представляє загальнодержавні інтереси. Державна система управління лісами звільняється від невластивих їй виробничих, господарських і комерційних функцій. Функції щодо оперативного управління виробничо-господарської діяльності делегуються підприємствам лісового господарства, які безпосередньо створюють матеріальні цінності.

Одержані автором наукові результати є певним внеском у розвиток теоретико-методологічних і методичних рекомендацій з проблем лісу і лісових ресурсів, що сприятимуть підвищенню ефективності лісокористування, нарощуванню лісосировинної бази, посиленню екологічних функцій лісу, реформуванню лісового господарства, переходу його на засади сталого розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи в колективних наукових виданнях:

1. Лісові ресурси / Я.В. Коваль, В.С. Бондар, О.А. Голуб, Р.Б. Бабич, І.Я. Антоненко // Продуктивні сили України: прогноз розвитку і розміщення на

період до 2010 р. - К.: РВПС України НАН України, 2000.- С. 56–58. (дисертантом розроблені пропозиції, щодо обгунтування основних напрямків екологічно орієнтованої лісової політики і переходу лісового господарства на засади сталого розвитку).

2. Лісові ресурси / Я.В. Коваль, В.С. Бондар, О.А. Голуб, Р.Б. Бабич, А.Г. Охріменко, І.Я. Антоненко, І.М. Лицур, В.В. Тьорло // Методичні рекомендації по розробці схеми (прогнозу) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів (областей) на тривалу перспективу. – К.: РВПС України НАН України, 2001.- С. 60 – 73. (дисертантом розроблено пропозиції з питань відтворення лісових ресурсів та їх використання).

3. Деревообробна і целюлозно-паперова промисловість / Я.В. Коваль, В.С. Бондар, О.А. Голуб, Р.Б. Бабич, І.Я. Антоненко // Методичні рекомендації по розробці схеми (прогнозу) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів (областей) на тривалу перспективу. - К.: РВПС України НАН України, 2001.- С. 146–159. (дисертантом проведена оцінка ефективності розвитку деревообробної і целюлозно-паперової промисловості).

4. Лісові ресурси / Я.В.Коваль, В.С. Бондар, І.Я.Антоненко, І.М. Лицур, Р.Б.Бабич, В.М. Щербак, О.А.Голуб, А.І. Карпук, П.М. Іванча // Прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил України до 2015 року. - К.: РВПС України НАН України, 2004.- С. 114–120. (дисертантом здійснено оцінку лісоресурсного потенціалу Центрального економічного регіону, визначено ефективність його використання і відтворення).

5. Промисловий комплекс /Н.В. Тарасова, В.О. Богданова, І.С. Калініченко, В.А. Романенко, А.М. Горський, О.М. Бойко, Л.В. Богачова, В.М. Гладуш, Н.В. Максимишина, І.І. Колос, О.С. Зарудна, Я.В.Коваль, В.С. Бондар, І.Я.Антоненко, І.М. Лицур, Р.Б.Бабич, В.М. Щербак, О.А.Голуб, А.І. Карпук, П.М. Іванча // Прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил України до 2015 року. - К.: РВПС України НАН України, 2004.- С. 125–166. (дисертантом опрацьовані прогностні заходи, щодо розвитку лісопромислового комплексу).

Статті у наукових фахових виданнях:

6. Бабич Р.Б. Напрями лісоексплуатації в гірських умовах Закарпаття // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. пр. – К.: РВПС України НАН України.– 2000.- С. 127–130.

7. Бабич Р.Б. Оцінка реструктуризації лісового комплексу Закарпаття // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К.: НАУ. – 2000. – Вип. 27, Лісівництво. – С. 27–32.

8. Бабич Р.Б. Інтеграція сільського та лісового господарств регіонів на основі екологізації виробництва // Продуктивні сили і регіональна економіка: Зб. наук. пр.: У 2–х ч. – К.: РВПС України НАН України. – 2001. –Ч. I.- С. 18–27.

9. Голуб О.А., Бабич Р.Б. Стратегія раціонального лісокористування як складова загальної екологічної політики // Вісник Сумського державного аграрного університету: Серія "Економіка та менеджмент". – Суми: СумДАУ. –2001.– Вип. 2.- С. 130–133.

10. Бабич Р.Б. Оцінка реструктуризації лісового комплексу Закарпаття // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. пр. – К.: РВПС України НАН України. – 2001.- С. 128–131.

11. Бабич Р.Б. Економічні чинники екологізації виробництва в умовах трансформації економіки України // Продуктивні сили і регіональна економіка: Зб. наук. пр.: У 2–х ч. – К.: РВПС України НАН України.- 2002. –Ч. II- С. 59-67.

12. Бабич Р.Б., Карпук А.І. Формування системи індикаторів і показників розвитку лісового сектору економіки // Продуктивні сили і регіональна економіка: Зб. наук. пр.: У 2–х ч. – К.: РВПС України НАН України. – 2003. –Ч. II.- С. 35–41. Особистий внесок: Обґрунтована структура індикаторів та показників розвитку лісового сектору економіки.

13. Голуб О.А., Бабич Р.Б., Лицур І.М. Стан і тенденції використання лісоресурсного потенціалу України // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. пр. - К.: РВПС України НАН України. - 2003.- С. 96–103.

14. Бабич Р.Б. Сутність, функції та інструменти економічного механізму екологізації лісгосподарського виробництва // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К.: НАУ. – 2003. – Вип. 61, Лісівництво. – С. 227–237.

Статті в інших виданнях:

15. Бабич Р.Б. Екологізація виробництва у галузях лісового комплексу // “Рідна школа”. – 2000. - № 7.(847). -С. 65–67.

16. Бабич Р.Б. Стан та фінансові можливості розвитку лісового комплексу в умовах реформування економіки України // Актуальные проблемы финансово-денежной политики и трансформация экономики Украины: Сб. научных трудов. – К.: “Персонал”. – 2000. – №9 (14). – С 64–68.

17. Бабич Р.Б. Формування економічного механізму лісокористування в регіонах України // Проблеми екології лісів і лісокористування на Поліссі України: Зб. наукових праць Поліського філіалу. – Житомир: УкрНДІЛГ. –2000. - Випуск 1 (7). – С. 173–177.

18. Бабич Р.Б. Регіональний аспект антикризового управління раціональним природокористуванням // Антикризове управління підприємством: проблеми і шляхи їх розв'язання в умовах України: Зб. наукових праць МАУП. - К.: МАУП. – 2001.- Випуск 1. – С. 38–41.

19. Бабич Р.Б. Економіко-правове регулювання екологізації виробництва у сфері лісового комплексу // Причорноморський екологічний бюлетень. – 2004. – №1(11).- С. 119–123.

Тези доповідей:

20. Бабич Р.Б. Рациональное використання земельного фонду в сфері лісового комплексу України // Матер. Міжнар. наук. конф. "Власнісний статус і проблеми раціонального використання земель": У 2-х ч. – К.: РВПС України НАН України. – 2000. – Ч. 2.- С. 218–220.

21. Бабич Р.Б. Екологічно орієнтована інтеграція агропромислового та лісового комплексів України // Зб. мат. Міжнар. наук.-практ. конф. "Регіональні проблеми розвитку агропромислового комплексу України: стан і перспективи вирішення". – К.: Знання. – 2000.- С. 112–113.

22. Бабич Р.Б. Ліси в системі охорони навколишнього середовища // Труды конф. "Экология и здоровье человека. Охрана водного и воздушного бассейнов. Утилизация отходов.": В 3-х т. – Харьков: Щелкино. – 2000. - Том 1. – С. 121–124.

23. Бабич Р.Б. Ліси в сфері екологізації виробництва // Зб. матер. конф. молодих вчених-ботаніків України "Актуальні проблеми екології і ботаніки". – К.: Центр екологічної освіти та інформації. – 2000.- С. 65–66.

24. Бабич Р.Б. Законодавчо-нормативне регулювання як основа бюджетно-податкової політики у сфері природокористування. // Мат. наук.-практ. конф. "Бюджетно-податкова політика в Україні (проблеми та перспективи реформування). – Ірпінь: Академія ДПС України. – 2001. – С. 54–58.

25. Бабич Р.Б., Євтушенко І.А., Карпук А.І., Кошин Ю.А. Екологічні і економічні аспекти відтворення лісоресурсного потенціалу // Мат. Міжн. наук. конф. "Теорія і методи еколого-економічної оптимізації використання та відтворення земельних ресурсів": У 2-х ч. - К.: РВПС України НАН України. – 2002. – Ч. 2.- С. 245–249.

26. Бабич Р.Б. Ліси Карпат – важлива складова природно-ресурсного потенціалу України. // Мат. Міжн. конференції "Гори і люди (у контексті сатлого розвитку)": У 2 т. – Рахів: "Надвірнянська друкарня" – 2002. – Т.1.- С. 241–246.

27. Бабич Р.Б. Лісоресурсна складова в структурі продуктивних сил України // Матер. наук.-практ. конф. "Внесок академіка В.І. Вернадського в дослідження проблем розвитку і розміщення продуктивних сил". - К.: РВПС України НАН України. - 2003.- С. 143–150.

28. Голуб О.А., Бабич Р.Б., Лицур І.М. Регіональні проблеми сталого розвитку лісогосподарського виробництва // Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. "Суспільно-географічні проблеми розвитку продуктивних сил України". – К.: ВГЛ "Обрій". – 2004.- С. 251–252.

АНОТАЦІЯ

Бабич Р.Б. Організаційно-економічний механізм регулювання екологізації виробництва (на прикладі лісового комплексу). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.08.01 – Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища. – Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, м. Київ, 2004.

В дисертації розроблено теоретико–методологічні засади екологізації виробництва лісового комплексу України, визначено напрямки його модернізації на стадії формування ринкових відносин, виходячи із засад сталого розвитку. Розкрито зміст поняття "екологізації виробництва" стосовно до лісового комплексу, обґрунтовано пропозиції щодо підвищення лісистості території, зростання продуктивності лісів та поліпшення їх природо захисних функцій, виявлено резерви для збільшення площі лісового фонду.

Сформульовано організаційно–економічний механізм екологізації лісового комплексу, основними важелями якого є: фінанси, плата за ресурси, плата за відшкодування збитків за забруднення, науково–обґрунтовані нормативи лісокористування, стимулювання лісоохоронних заходів і т.п. Складовою частиною механізму екологізації є система необхідних індикаторів та показників, узгоджених з існуючою в країні системою статистичної звітності та міжнародними аналогами.

Ключові слова: екологізація виробництва, економічний механізм, лісовий комплекс, раціональне лісокористування, лісистість, екологічна політика, стратегія розвитку.

АННОТАЦИЯ

Бабич Р.Б. Организационно-экономический механизм регулирования экологизации производства (на примере лесного комплекса). – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.08.01 – Экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Совет по изучению продуктивных сил Украины НАН Украины, г. Киев, 2004.

В диссертации разработаны теоретико-методологические основы экологизации производства лесного комплекса Украины, определены направления его модернизации на стадии формирования рыночных отношений на основе устойчивого развития.

Раскрыто понятие "экологизация производства" относительно лесного комплекса, обоснованы предложения по повышению лесистости территории, росту производительности лесов и улучшению их природно-защитных функций, выявлены резервы для увеличения площади лесного фонда.

Сформулирован организационно-экономический механизм экологизации лесного комплекса, основными рычагами которого являются: финансы, плата за ресурсы, плата за возмещение убытков за загрязнение, научно обоснованные нормативы лесопользования, стимулирование лесоохранных мероприятий.

Составной частью механизма экологизации является система необходимых индикаторов и показателей, согласованных с существующей в стране системой статистической отчетности и международными аналогами.

Ключевые слова: экологизация производства, экономический механизм, лесной комплекс, рациональное лесопользование, лесистость, экологическая политика, стратегия развития.

THE SUMMARY

Babych R.B. The organisation-economic mechanism of regulation ecologisation of manufacture (on an example of a wood complex). - Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a speciality 08.08.01. – Economy of use of a nature and protection of an environment. Council on study of productive forces of Ukraine NAS of Ukraine, Kiev, 2004.

In the dissertation the theoretical and methodological bases ecologisation of manufacture of a wood complex of Ukraine are developed, the directions of its modernization at a stage of formation of the market attitudes are certain on the basis of steady development.

The concept "ecologisation of manufacture" of a rather wood complex is opened, the offers on increase forest territory, growth of productivity of woods and improvement of their natural-protective functions are reasonable, the reserves for increase of the area of wood fund are revealed.

The organisation-economic mechanism ecologisation of a wood complex is formulated, which basic levers are: the finance, payment for resources, the payment for the indemnification for pollution, is scientific the reasonable specifications forest used. A component of the mechanism ecologisation is the system of necessary indicators and parameters coordinated with system, existing in the country, of the statistical reporting and the international analogues.

Key words: ecologisation of manufacture, economic mechanism, wood complex, rational forest used, ecological policy, strategy of development.

Підписано до друку 24 грудня 2004 р. Формат 60×90/16
Ум.друк.акр. 1,2. Обл.-вид.арк. 0,9. Наклад 100. Зам. № 2

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України
01032, м. Київ - 32, бульвар Тараса Шевченка, 60

Дільниця оперативного друку РВПС України НАН України
01032, м. Київ - 32, бульвар Тараса Шевченка, 60